



Nahid Sırrı Örik

1895-1960

1. Brief biography
2. Turkish original and English translation: “Şair Necmi Efendi’nin Bahar Kasidesi,”/ “The Poet Necmi Efendi’s Ode to Spring”

Introduction and Translation by: Mehtap Ozdemir

Introduction:

Nahid Sırrı Örik (1895-1960) was a Turkish short story and novel writer. Born into a family of state officials and literati, after his preliminary education, Nahid Sırrı spent his youth traveling in Europe. Nahid Sırrı returned to Turkey in 1928 after the foundation of the Republic. While he held an official position as a translator for a short time, Nahid Sırrı spent his life writing for literary journals and publishing his short stories and novels. His literary career started with a novella, “Zeynéb la Courtisane” (Zeynep the Courtesan, 1927), which is not the only work that he wrote in French. Later, in 1932, he published *Colere de Sultan* (Anger of the Sultan) in French as well. Among his most recognized and read works include *Kıskanmak* (Being Jealous, 1946), *Sultan Hamid Düşerken* (As Sultan Hamid Fell, 1957) which was also staged with the name “The Fall” in 1976 and adapted for the cinema in 2003) and his short story collection *San’atkarlar* (Artists, 1932). Nahid Sırrı also published literary and historical essays, memoirs, and travel writing. The following short story, “Şair Necmi Efendi’nin Bahar Kasidesi,” was first published in *Muhit* (No 36, October 1931) and then included into the collection *San’atkarlar* (1932).

Translation: The Poet Necmi Efendi’s Ode to Spring

The door slowly opened and Hatice Gülfam Hanım tiptoed into the room. She wanted to check her husband who was writing an ode for Abdülkadir Hulusi Pasha’s promotion to the grand vizierate. Wondering if he was halfway through it, she stepped in, but her bony and brown face soon turned red. Instead of stringing couplets of eulogy and reverence for the new grand vizier, Necmi Efendi was in deep sleep, his inkwell and dip pen pushed aside, papers scattered on the floor! Muffled sounds were filling the gaps of several lost teeth in his mouth, and his cap had slid sideways.

Hatice Gülfam harshly shook her husband by the shoulder. Necmi Efendi quickly opened his eyes. When he saw his wife standing right by his side, his hallowed cheeks went slightly pink, his hands reaching almost unconsciously for the ink, pen, and papers. The ink and the pen were in their usual spot. But he couldn’t pick up the papers so easily. He was too drowsy to collect them. Furious, Hatice Gülfam bent down to gather the papers. Before handing them over, she checked what and how much he had written. The moment she took a glance at them, she felt a rush of blood to her head. Almost all the papers were blank. Even the vizier’s name was not written yet. There was only the prologue, strolling through opening remarks.

“It’s already late afternoon. And you’ve been here since noon. This sofa drives you to sleep, not to inspiration! What did you do? Write a couplet per hour? At this speed, by the time the vizier gets deposed you will only finish the half of it.”

In her late thirties or early forties, she was a tall woman, with a long face and a long neck. She altogether looked towering with her high hat and long dress.

Necmi Efendi wanted to tease his way out of this flaming war.

“So what if he gets deposed? We’ll just change the name and present our ode to the new vizier.”

With a disdainful manner, Hatice Gülfam shrugged her shoulders:

“You think that’s funny, don’t you? What more do you expect? Should we even sell our beds and pillows for you to write? Your name already faded. Even if you can write and present something, it is doubtful that the Pasha will pay any attention. If only you did have any other skill. I’d say, ‘Go open a

store in the market!’ How could I object to God’s judgement if the Chief Judge Harputizade Hayrullah Efendi’s daughter Hatice Gülfam was destined to be the wife of a mere shopkeeper?”

Necmi Efendi’s white face, circled by half-gray, half-auburn beard, revealed a look of weariness. When his wife declared her nobleness for a hundredth time, her thin pale lips pursed, spitting her poisonous scorn around, ‘becoming the wife of a mere shopkeeper!’, Necmi Efendi tiredly lowered his eyes. Picking up the paper he dropped when he fell asleep, he folded it into two as usual and dipped his pen into ink. The pen started scratching on the paper, slowly, hesitantly, unsure of itself.

Hatice Gülfam shrugged her shoulders again:

“Try harder, perhaps you can write something substantial. You used to write so easily, so beautifully. What a pity! You’ve exhausted that poetic essence.”

Necmi Efendi did not respond, but the paper shaking in his hands betrayed his anger.

Taking no notice, Hatice Gülfam instead looked at the pen that had stopped, convinced that there was not even one ounce of poetry left in her husband. Still, even if he could not write well now, he had made a name for himself. The more this name and reputation bowed in front of the new vizier, the lower it got, without doubt, the more gifts it would receive.

“Efendi, don’t forget to sing the Pasha’s praises. You better repeat a couple of times that there has been no better vizier for decades.”

“Sure, Gülfam, sure, I’ll raise this guy to the skies even though he deserves the seven depths of the hell.”

Her eyes pierced through him, without responding, she left the room. She would speak harshly if she stayed longer.

The grand vizier Abdülkadir Hulusi Pasha’s old and illness-ridden body looked majestic in his magnificent and lavish fur. Leaning on pillows made from the finest Indian shawls, he slowly read Necmi Efendi’s congratulatory ode. He did not seem to be pleased with it. Necmi Efendi was sitting on a thin futon right by the door, his knees bent to the vizier’s glorified will. After reading it, the vizier raised his head, looking at the man waiting for his compliment and gift. He regretted that he granted this audience just by virtue of the poet’s name. The Pasha did not enjoy reading this long poem at all. He did not think the praises for his past wars were enough. He was annoyed that he was not compared to any known world conqueror or hero. Didn’t another poet, Nef’i, raise Young Osman’s unsheathed sword to the skies just because he went on war before growing a beard? This good-for-nothing even forgot to pray for the long lasting of his vizierate. He was not even firmly saying that his vizierate would open the doors for an unprecedented period of welfare and prosperity for the land and the state. There was no doubt, this congratulation was more half-hearted and less passionate than the other ones, and the weakest of all. And, God knows why, it was presented later than the rest. Abdülkadir Hulusi Pasha did not deem the poem worthy of complimenting. Only about the poem’s last couplet, written on the insistence of Necmi Efendi’s wife, the Pasha asked in a patronizing manner:

“Your wife, she is Mehmet Hayrullah Efendi’s daughter?”

“Yes, your excellency.”

In his youth, Abdülkadir Hulusi Pasha had seen many favors from Hayrullah Efendi. However, on Hatice Gülfam’s order, the opposite was said in the poem; even though Abdülkadir Hulusi Pasha was a nobody when Hayrullah Efendi was a chief judge, the poem described Hayrullah Efendi as Hulusi Pasha’s subject.

After a short silence, the Pasha said:

“I met him when I was young. He was a knowledgeable and virtuous man.”

Convinced that this was more than enough, he then turned his head to look at the flower beds in the garden, adding in a voice full of contempt:

“Give it to the chamberlain!”

The vizier’s hallowed, yet bright eyes did not look at the face of the poet bending down in reverence. He did not waste a small gesture of his hand to stop the poet kissing the hems of his fur. When his eyes finally saw Necmi Efendi, it was only to pierce through his transparent being.

When he left the room, Necmi Efendi wanted, for a second, to skip the chamberlain. Alas, his house was facing poverty. Above all it was Hatice Gülfam waiting in that house. And her reproaches, derisions, and poisonous words.

Necmi Efendi waited half an hour more to meet the chamberlain. While waiting like a wretched and lonely soul among a hundred different kinds of men, he thought bitterly:

“Halfwits! Just because our pens write their names, just to mock not to praise, next generations will know and remember them! Thanks to us, they become immortal. Yet they think they bestow on us! Arrogants!”

The chamberlain had a patchy beard on a constantly twitching face. In a guttural voice:

“For your reward, right?” he asked.

Without waiting for a response, he reached for numerous red silk pouches lying beside; picking one of the smallest ones, he handed it to Necmi Efendi.

Even the chamberlain’s eyes were not seeing him.

The Chief Judge Hayrullah Efendi had shown much attention and care for his daughters to receive the same education with his sons. Likewise, he chose his sons-in-law not in accordance with their wealth or rank but in light of their individual values. That was how he married one of his well-educated daughters to Necmi Efendi who was a talented young poet at the time. Since then, this talent had fully bloomed and Necmi had truly become a great and well-known poet of his age. However, Necmi had a grave fault, one that would prevent him from receiving the respect and prestige that he was worthy of. He couldn’t pay court at all. He couldn’t portray the sultan, who did not want to leave the harem filling with more concubines every day, as God’s blessing to the nation and the state; nor could he sing the praises of the fictive merits and services of senior officials who usurped their positions by feeding the women of the palace with bribes and did nothing other than amassing their wealth by oppression. He couldn’t show the defeats of the disorderly janissary troops as victories won against Russians and Hungarians. Nor could he declare the country crushed under an ever-growing oppression to be a place of immense happiness. As he witnessed how those who could say such things were showered with gifts and reaching or given higher positions, he could no longer write. It finally reached a point when he started despising and tearing apart even things he wrote for himself, for his own pleasure. It had been almost a year since he dropped his pen. They lived on by selling whatever they had for value.

Already exasperated that her father did not leave anything of value because of his righteousness, Hatice Gülfam took exception to selling a couple of assets which she was sure would soon be followed by her diamonds. She cried in protest:

“I’m the daughter of a chief judge. How can I attend a wedding without a piece of jewelry on my ears or arms?”

Around that time the grand vizierate changed hands and was given to Abdülkadir Hulusi Pasha who had once seen many favors from Hatice Gülfam’s father. The woman forced Necmi Efendi to pen an ode and to add that he was Hayrullah Efendi’s son-in-law. Upon his return from the vizier’s mansion, Necmi found Hatice Gülfam waiting by the door. It was not her usual self to hurry to the sound of the key.

“Did you see the Pasha? What is his reward?”

Without a word, Necmi Efendi took out the small pouch of money and handed it to her. Seeing its size, Hatice Gülfam’s face went red. She counted what was inside and grunted:

“This is what an unskilled poet such as yourself deserves!”

She raised her head, as if looking at an enemy, and only then saw that her husband was wet from tip to toe. Necmi Efendi must have caught a cold: his face was white as a sheet, his teeth chattering and his whole body in shivers.

In fact, he had walked in rain all the way from the Pasha’s mansion to his house nearby the city wall and got soaked to the bone.

Since the day he was caught in the rain, Necmi Efendi was burning up with fever. If he could get out of bed for three days, he was glued to it for the next five. His strength was declining day by day. There was only a little left from his reward. On the days when he recovered, Hatice Gülfam was breathing down his neck, pressing and harassing him: “You should write something new! You should show something new!”

The more the poet said:

“I’m exhausted, woman! Leave me alone!”

The more she kept repeating her sarcastic, bitter words:

“Why do you keep complaining you’re tired and need rest? As if I’m asking you to take the field of battle! Your poetry has really left you.”

This woman was unable to grasp the heaviness of praising the grand vizier Abdülkadir Hulusi Pasha or indeed any other great men of the time. This Pasha was someone who used to grind down everyone in the palace school, subdue people by force and corruption during his term in other cities, and leave his post as a commander before facing enemy troops. He had reached his current position thanks to the bribes he gave to the palace out of his wealth that he had amassed through oppression and corruption. Praising him, finding great virtues and values in him and elevating him, was unbearable for Necmi Efendi. In the future, when history unveiled the crimes of this vizier, branding him as a thief and villain, what would they say of Necmi Efendi if he praised this stealing scoundrel as God’s blessing and boon to this country? Despite his wife’s unending pestering and insistence, he couldn’t find in his heart to pen a new poem.

On a day when he was feeling a bit better, Hatice Gülfam returned with news from a neighborly visit:

“We have enough money left to last a week. You must finish your poem until then. But good news, your luck has turned. A perfect opportunity has come our way.”

“And what’s that? Was Abdülkadir Pasha replaced by a more honorable man?”

Hatice Gülfam found it unnecessary to respond to his sarcastic response and added:

“It turns out that the Pasha is having a mansion built in Emirgan. We’re truly living on another planet! And it is about to be finished. The Pasha is going to give a banquet there in early May with entertainment going on all night. You can present an ode on the occasion of his mansion.”

Necmi Efendi shook his head like someone who just heard the clinking of his chains. There was no escape, he had to write this poem. Writing it would not however bring an end to this torturing disaster. He would again have to go to the vizier’s mansion with a new poem in his coat, beg his smug servants to pass his ode on to the pasha, and wait, God knows how long and with whom, listening to the coarse and arrogant laughs and talks of those servants.

It was quite likely that the Pasha, who didn’t find the previous ode congratulatory and commending enough, would respond to the new one with insult.

The sky was still covered with clouds in Istanbul; it was windy and rough. And yet, something in the air was telling the spring was here. It might be the wind or the weather or perhaps the bare branches of the trees or the earth, or maybe everything everywhere, that was telling that the spring suddenly arrived to inject a worn world with freshness and purity. It was a beautiful and crisp spring, seeping everywhere but not seen anywhere with naked eyes. Beautiful as the moments of hesitation and doubt that one would feel when the heart was filled with love but the tongue couldn’t say it. So pristine, so captivating. When Necmi Efendi opened his eyes in the bed which he hadn’t been able to leave for so many days, he found himself recovered. He was feeling an innate desire to write an ode, without any external admonition. There was a strange hunger in his mind, a new excitement and spark in his soul. This fresh sensation was washing away his anxiety and anguish, making him forget all the sad and severe necessities that must be considered: Hatice Gülfam’s sulking face because she sold a ring at the bazaar, the expectation to wish an extortionist and incompetent vizier long-lasting years of prosperity, the sin in hoping for him be at the head of the state and nation every coming spring, the expectation to resemble his Emirgan mansion, which he built for indecent pleasures, to God’s heaven. All these slipped his mind. Necmi Efendi was just writing a spring ode. He was describing a spring in a country where people didn’t lie, didn’t deceive or sin, where there was no disgrace, no theft, no crime or punishment, and a country where no one bent the knee or was forced to do so.

Now his pen was light as a feather. From its ink was flowing the charms of every color and his words were echoing with every sound. The spring was alive in his ode, with its thousand smells, fresh winds, fresh lights, and fresh rains. This ode was not about Abdülkadir Hulusi Pasha or about the position he laid his hands on, nor was it about the mansion he probably got built by confiscating that piece of land, stealing materials, and underpaying workers.

This was a spring ode, an ode to the spring.

With her high hat on, Hatice Gülfam popped her head around the door a couple of times, seeing him immersed in writing, she just left, probably thinking that it was better to not disturb a poet who finally got a visit from his muse.

As Necmi Efendi filled the paper with couplets, his spirit got lighter, his head relaxed, feeling none of the pains in his tired and sick body. And his temples were throbbing, his eyes were hazed, as if all his blood was flowing out of his veins. He wrote and wrote. Words, ideas, similes, and depictions were passing through his soul and mind onto the pen and paper, one after another, strung like a set of rubies, emeralds, diamonds, and pearls on an endless chain.

So, he wrote, without any stop. It was not a nature-born, seasonal spring, lasting only a couple of months, that he created. It was a divine spring: its scents would forever captivate, its colors would forever dazzle, and the divine strokes of its winds would forever caress. It was only then that he understood how tired he was, how worn down with a fatigue that would never go away. His hand pulled away from the paper, leaving the pen aside, and his head collapsed on the pillow. Through the window lattices he had opened came a wind breezing in, bringing him the early scents of the new spring, and leaving kisses on the scattered pages of the ode.

Poet Necmi Efendi fell into sleep.

When Hatice Gülfam came into the room for one last time, she found her husband sleeping and the papers scattered on the floor. Without taking any notice of him, she quickly picked up the papers and started reading. The chief judge Hayrullah Efendi had indeed paid much attention to her education and she had received one that excelled a common man's. She could not fail to see the beauty of the poem she was holding. Fascinated by the exquisiteness and radiance of depictions and similes, the woman read it until the very end. Only then she realized there was no prayer for the grand vizier, no depiction of or praise for his Emirgan mansion, not a single couplet or a line that would guarantee a reward. Her eyes brimming with fury, Gülfam held out the papers toward the body lying in the bed, toward the head that sunk into the pillow, and shouted:

“Efendi? Efendi? Are you trying to drive me crazy? You didn't even write the pasha's name!”

But then, she pulled herself back, her eyes wide open, her hands trying to push a bad dream, mumbling, she started crying.

Right after finishing this divine ode which would be passed down not through years but centuries, Necmi Efendi had fallen into his eternal sleep. Through the half-opened lattices of the window came in fresh scents and cool breezes, the spring was gratefully rewarding him.

Translated by Mehtap Ozdemir

Source Text: “Şair Necmi Efendi'nin Bahar Kasidesi”

Yavaşça kapıyı açarak, Hatice Gülfam Hanım sessiz adımlarla içeri girdi. Birkaç gün evvel sadaret makamını ihraz eden Abdulkadir Hulûsi Paşa için zevcinin vücuda getireceği kaside hakkında fikir edinmek istiyor, bunun yarılanıp yarılanmadığını merak ediyordu. Fakat, iki adım atar atmaz, kemikli ve esmer yüzü kıpkırmızı kesildi. Şair Necmi Efendi divitiyle kalemini bir tarafa bırakmış, kâğıtları elinden düşmüş, yeni sadrazamı medih ve tebcil eden beyitler düzeceğine uykuya dalıp gitmişti! Dişleri seyrelmeğe başlayan ağzı karışık sesler çıkarıyor, başındaki takke yana sarkıyordu.

Hatice Gülfam Hanım sert bir el darbesiyle kocasının omuzunu sarstı. Necmi Efendi hemen gözlerini açmıştı ve başının ucunda karısını dikili görür görmez, biraz çökük yanaklarına hafif bir pembelik geldi, âdeta gayr-ı şuûrî bir hareketle eli divite, kâğıda, kaleme uzandı. Divitle kalem ta yanında, eski yerde duruyordu. Lâkin aşağıya düşmüş olan kâğıtları hemen alamadı. Bu alamayıştta her hâlde mahmurluğun tesiri olacaktı. Hışımla eğilerek, Hatice Gülfam kâğıtları topladı ve bunları kendisine vermeden evvel, ne kadar yazdığını ve neler yazdığını bilmek istedi. Kâğıtlara bakınca da, kan beynine

sıçradı. Yaprakların hemen hepsi bembeyazdı. Henüz vezirin ismi bile yazılmamıştı. Daha mukaddemeler yapılıyor, henüz girizgâhlarda dolaşılıyordu!

“İkinci vakti erişmek üzeredir. Hâlbuki öğleden beri buradasın. Bu sedirde sana ilham değil, uyku geliyor! Saat başında tek beyit mi yazdın? Bu gidişle sadrazam azledilinceye dek belki kasidenin yarısına varırsın!”

Uzun boylu, uzun yüzlü, uzun boyunlu, otuz beşlik kırklık bir kadındı. Yüksek hotozu ve dört uzun peşli entarisi ile büsbütün iri görünüyordu.

Necmi Efendi, ilk ateşleri beliren bu harpten bir lâtife içinde çıkmak istedi.

“Ne olmak ihtimâli mevcut? Biz de isimleri değiştirerek kasidemizi yeni vezire takdim ederiz!”

İstihkâr eden bir edâ ile Hatice Gülfam Hanım omuzlarını silkti:

“Acep şimdi hoş söylediğine mi kailsin? Evde yatak ve yorgan bile kalmayınca mı meydana eser çıkaracaksın? İsmi zaten unutulup gitmiş. Bir şey yazıp takdim edebilsen bile, paşanın methiyene ehemmiyet ve kıymet vereceği meşkûk! Hiç olmazsa elinde bir san’atın olsaydı, “Çarşıda dükkân aç!” derdim. Kazasker Harputî-zâde Hayrullah Efendi kerimesi Hatice Gülfam kaderinde esnaf haremi olmak da yazılmışsa, Rabbimin takdirine ne diyebilirdim?”

Necmi Efendi’nin yarısı ağarmış yuvarlak ve kumral bir sakalla çevrili beyaz yüzünde, yorgunluğa benzer bir hâl vardı. Yüz bininci defa olarak asâletini ilân ettikten sonra ve tarif edilemez bir istihzânın zehirlerini saçan renksiz ince dudaklarını büze büze, zevcesi “esnaf haremi olmak da yazılmışsa!” diye ilâve ederken, göz kapaklarını, bitkin, indirip kaldırdı. Sonra, yazmağa başladığı ve uykuya dalarak yere düşürdüğü kâğıdı eline aldı, usulü vechiyle ikiye bükerek kalemını divite batırdı. Ağır ağır, mütereddit gibi, çekiniyor gibi, kâğıt kalemin üzerinde cızırdamaya başlamıştı.

Hatice Gülfam Hanım bir kere daha omuzlarını silkti:

“Gayret et, belki de muvaffak bir eser vücuda getirebilirsin. Eskiden ne kolay, ne güzel yazardın! Yazık, sende artık cevher-i şâiriyet tükendi!”

Necmi Efendi bir cevap vermiyor, sade elindeki kâğıdın titremesi kendisini kaplayan asabiyetin derecesini anlatıyordu.

Hatice Gülfam buna değil, kalemin yine durduğuna dikkat etti ve kocasında şâirlik nâmına hiçbir şey kalmadığı hakkındaki kanaati biraz daha kuvvetlendi. Ancak şimdi güzel bir eser yazmasa da, Necmi Efendi’nin eskiden kazanmış bulunduğu bir nâm ve şöhret vardı ve bu nâm ve şöhret yeni sadrazamın huzurunda ne kadar eğilse, ne kadar aşağılara inse o kadar fazla ihsan göreceği muhakkaktı.

“Efendi, paşayı göklere çıkarmayı unutma. Kendi gibi bir veziri asırların görmediğini, bilmediğini birkaç kere tekrar et!”

“Olur, Gülfam, olur. Yedi kat yerin dibine geçmeğe lâayık olan bu herifi arş-ı âlâya çıkarırım!”

Bıçak gibi keskin bir nazarla kocasına bakan kadın cevap vermeye, mukabele etmeye tenezzül etmedi ve daha fazla kalırsa pek ağır bir söz söylemekten korkarak odadan ayrıldı.

Muhteşem ve giran-baha kürkünün içinde, Sadrazam Abdülkadir Hulûsi Paşa’nın ihtiyar ve birkaç illete birden müptelâ vücudu âdetâ heybetli görünüyordu. Hint şallarının en nefisiyle yapılmış yastıklara dayanmış, Necmi Efendinin tebrik kasidesini ağır ağır okudu. Bu mütalâadan pek de memnun kalmışa benzemiyordu. Necmi Efendi kapının tam ucunda ince bir şilteye, lütfen şeref-sadır olmuş bir emre tevfiken diz çöküp oturmuştu.

Kasideyi okuyup bitirdikten sonra, Sadrazam Paşa başını kaldırarak, huzurunda diz çökmüş iltifat ve ihsanını bekleyen adama baktı. Adı duyulmuş bir şâirdir diyerek, onu huzurunda oturduğuna canı

sıkılmıştı. Okuduğu bu uzun şiirden Paşa aslâ hoşlanmamıştı. Bulunduğu eski muharebelere ait senâları kâfi görmüyordu. Hiç büyük cihangir ve kahramana benzetilmeyişine hiddetlenmişti. Hâlbuki başka bir şâir, Nef’i, Genç Osman hattâ bıyıkları terlemeden bir cenge gitti diye onun şüphesiz kınından çıkarmamış olduğu kılıcını artık göklere atmasını söylememiş mi idi? Karşısındaki miskin ise sadâretinin uzun, pek uzun seneler devam etmesine duayı bile unutmuştu. Bu sadâretin mülk ve devlet için emsalsiz bir saadet ve ikbal devri açacağına imanını bile pek kat’i bir lisanla söylemiyordu. Evet, bu tebrikiye, devrin bütün şuarası tarafından takdim edilmiş şiirlerin hepsinden gevşek hepsinden hararetsizdi; cümlesinden zayıftı. Ve kimbilir niçin, hepsinden geç takdim ediliyordu!.. Abdülkadir Hulûsi Paşa eserden bahsetmeğe tenezzül etmedi, sade Necmi Efendinin karısı tarafından edilmiş ısrarlara mağlûp olarak kasidenin son beytine doğru zikrettiği nokta hakkında, mağrur bir edâ ile sordu:

“Haremin Mehmet Hayrullah Efendi kerimesi midir?”

“Evet, devletlim.”

Abdülkadir Hulûsi Paşa gençliğinde Hayrullah Efendi’den büyük iyilikler görmüştü ve bu Hatice Gülfamın tâlimâtı mucibince tamamıyla aksine yazılmış, yani, Hayrullah Efendi, koca bir kazasker olduğu halde henüz hiçbir şey olmadığı devirde Abdülkadir Hulûsi Paşanın lûtf-didesi, bendesi vaziyetinde gösterilmişti.

Kısa bir sükûttan sonra paşa dedi ki:

“Zamanı şebâbımda kendisini tanıdım. Âlim ve fazıl bir zât idi.”

Ve sonra, bu kadar iltifâtın fazla bile olduğuna kâni, pencereden bahçenin tarhlarına bakmak için başını çevirirken, tahkîr eden bir sesle:

“Kâhya efendiye var!” dedi.

Sadrazamın çukura batmış, lâkin parlak gözleri, eğilip etek öpen şâirin yüzüne bakmadı. Onun etek öpmesini men için eli en küçük bir hareketi esirgemedi. Gözleri Necmi Efendi’ye baksa bile onun gûya ki şeffaf olan mevcudiyetini delip geçecekti!

Odadan çıktığı vakit, Necmi Efendi bir an kâhyanın yanına gitmemeği düşündü. Fakat heyhat ki artık evine sefâlet girmişti. Ve bahusus ki bu evde Hatice Gülfam vardı. Onun sitemleri, istihzaları, zehirden sözleri vardı.

Kâhyanın huzuruna çıkmak için de Necmi Efendi yarım saat kadar bekledi. Ve yüz çeşit insan arasında yapayalnız ve zelil beklerken, acı acı düşünüyordu:

“Bir kere isimleri kalemimizden döküldüğü için, ancak bunun için, sanâ değil hicvetmiş bile olsak, isimlerini gelecek asırların tanıdığı ve tanıyacağı gafiller! Sayemizde ebediyet kazandıkları halde bize lûtfettiklerini zanneden küstahlar!” diye düşünüyordu.

Kâhya Efendi köse sakallı, kaşı gözü, ağzı burnu mütemediyen oynayan bir adamdı. Genizden gelen bir sesle:

“Câize için, değil mi?” diye sordu.

Ve cevap beklemeksizin, yanında duran müteaddit al ipek keseler arasında en ufaklarından birini arayıp bularak Necmi Efendi’ye uzattı.

Bu adamın gözleri bile Necmi’ye bakmıyor, onu görmüyordu!..

Kazasker Hayrullah Efendi, kızlarını oğulları derecesinde okutmağa dikkat ve itina gösterdiği gibi, damatlarının da mevki ve servetlerine değil, şahsî değerlerine bakmış ve böyle iyi okuttuğu kerimelerinden birini devrin müstait genç şairlerinden Necmi Efendi’ye vermişti. O vakitten beri de bu istidât tamamen inkişâf etmiş, Necmi, devrin bihakkın en büyük ve maruf şairlerinden biri olmuştu. Fakat

onun bir kusuru, lâıyk bulunduğu bütün hürmet ve itibarı görmesine mâni olan büyük bir kusuru vardı. Necmi Efendi dalkavukluk edemiyor, her gün sayısı çoğalan câriyelerden ayrılıp haremden dışarı çıkmak istemeyen padişahı Allahın devlet ve millete bir inâyeti şeklinde gösteremiyor, saray kadınlarına rüşvet yedirip büyük mansıplara geçen ve ortalığı zulme boğarak mal toplamaktan gayri bir şey düşünmeyen erkânın hayalî ehliyet ve hizmetlerini göklere çıkaramıyordu. Moskoflara ve Nemçelilere karşı mağlûbiyetten mağlûbiyete düşen intizamsız yeniçeri ordularının intizamlarını birer galebe suretinde tasvir edemiyor, gittikçe artan bir zulmün altında ezilen memleketi saadete garkolmuş bir ülke diye ilan edemiyordu. Ve böyle yapanların daima kendisine tercih edildiklerini, lûtuflara garkedildiklerini, gittikçe kendi fevkinde mertebelere eriştiklerini ve eriştirildiklerini gördükçe, artık hiçbir şey yazamaz olmuştı. Yavaş yavaş öyle bir hâle geldi ki, kendi kendisi için kendi zevki ve kendi hazzı için yazdıklarını da beğenmeyip yırtmağa başladı. Hemen bir seneden beri kalemi tamamen durmuştu. Ellerindeki ufak tefeği satarak yaşamışlardı.

Fakat, istikamet illeti yüzünden babasının kendilerine hiçbir servet bırakmamış olduğuna hâlâ hiddetlenen Hatice Gülfam isyan etmiş, birkaç parça mülkten sonra sıranın birkaç parça elmasa geldiğini anlamıştı.

“Koca bir kazasker kızıyım; bir düğüne, bir davete giderken küpesiz, yüzüksüz mü gideyim?” diye bağırmişti.

Tam bu esnada sadarete bir tebeddül olmuş, makama Hatice Gülfam’ın babasından vaktiyle çok lütuf görmüş olan Abdülkadir Hulûsi Paşa geçmişti. Bunun üzerine kocasını bir tebrik kasidesi vücude getirmeğe kadın mecbur etmiş, Hayrullah Efendi’nin damadı olduğunu yazmasında da kat’iyetle ısrar etmişti. Necmi, sadrazamın konağından dönünce, onu kapı önünde buldu. Adeti olmadığı halde, anahtar sesine koşmuştu.

“Paşayı gördün mü? Verdiđi ihsan nedir?”

Hiçbir şey söylemeksizin, Necmi Efendi koynundan küçük para torbasını çıkarıp uzattı. Torbanın ufaklığını görür görmez Hatice Gülfam’ın canı sıkılmıştı; içindekini hemen boşaltıp saydıktan sonra:

“En müptedi bir şaire de bu kadar verilmek mutaddır!” diye homurdandı.

Düşman bir nazarla başını kaldırmış, kocasının yüzüne daha yeni bakıyordu. Ve onun tepeden tırnağa sıırıslıklam olduğuna o zaman gördü. Necmi Efendi pek de üşümüş olacaktı ki, rengi bembeyaz kesilmişti; zangır zangır titriyor, çeneleri birbirine vuruyordu.

Filvaki, paşa konağından surların yakınındaki evine kadar müthiş bir yağmur altında gelmiş, yağmur iliklerine kadar işlemişti.

Veziriâzam konağından dönerken yağmura tutulduğu o günden beri, Necmi Efendi ateşler içinde yanyor, üç gün yataktan kalkabilirse beş gün kalkamıyor, günden güne kuvvetten düşüyordu. Aldığı câizeden pek az bir şey kalmıştı. Kendine geldiği zamanlarda Hatice Gülfam başına dikiliyor, “Yeni bir şey yazman gerekir! Yeni bir şey izhar etmen gerekir!” diye tazyik ve iz’aç ediyordu.

Şair:

“Pek hâlsizim kadınım! Beni biraz rahat bırak!”

dedikçe,

“Sana pehlivanlık et diyen mi var ki, halsizlikten, kuvvetsizlikten şikayet edersin? Sende şâiriyet kalmadı!” diye kinâyeleri, acı sözleri bırakmıyordu.

Bu kadın, devrin zaten hemen bütün öteki ricâli gibi sadrazamını da, Abdülkadir Hulûsi Paşayı da medhetmenin ne kadar ağır bir iş olduğuna takdir edemiyordu. O, Abdülkadir Hulûsi Paşa ki, enderunda

herkese el'aman dedirtmiş, bulunduğu vilâyetlerde zulmü ve irtikâbiyle herkese el'aman dedirtmiş; o Abdülkadir Hulûsi Paşa ki, birkaç cenge kumandan giderek her seferinde düşman önünden kaçmış ve nihayet, zulüm ve irtikâbı sayesinde toplayıp biriktirdiği servetlerden bir kısmını saraya rüşvet vererek bu makama erişmiştir. Onu methetmek, onda yüksek meziyetler ve kıymetler bularak onu göklere çıkarmak Necmi Efendiye güç, pek güç geliyordu. İstikbalde tarih bu vezirin bütün seyyiatını teşhir eder, ona hırsız ve alçak damgası yapıştırırken, elinde o hırsız ve alçağı Allah'ın bu mülke bir lûtuf ve nimeti şeklinde gösteren kasideleriyle Necmi Efendinin hâli ne olacaktı? Karısının bin ısrar ve ibramına rağmen bir türlü yeni bir kaside yazamıyor, kalbi buna bir türlü rıza gösteremiyordu.

Nispeten iyi olduğu bir gün, komşudan dönen Hatice Gülfam kendisine dedi ki:

“Bir haftadan fazlaya yetecek akçamız kalmadı. Hazırlayacağım şiiri bu müddet içinde mutlaka bitirmen elzemdir. Hem gene talihin varmış. Mükemmel bir fırsat zuhur eyledi.”

Sordu:

“Nedir? Yoksa Abdülkadir Hulûsi Paşa azledilip yerine namuslu bir adam mı nasbedilmiş?”

Gülfam bu yarı lâtife suale mukabele etmeği zait bularak devam etti:

“Sadrazam Paşa Emirgân'da bir yalı yaptırıyormuş. Dünyadan haberimiz yok ki! Bu yalı bitmek üzere imiş! Mayıs iptidalarında Paşa orada büyük bir ziyafet verecek, tâ be-sabah âlemler olacaktı. Bu yalı münasebetiyle bir kaside takdim eylersin!”

Zincirlerinin şakırtısını duyan bir zindan mahkûmu gibi, Necmi Efendi başını salladı. Çâre yok, bunu yazacaktı. Yazmakla da zillet ve felâket bitmeyecek, koynunda kaside ile sadaret konağına gidecek, küstah uşaklara yüz suyu dökerek eserini paşaya gönderecek, o uşakların kalın ve küstah kahkahalarını, âdi sözlerini dinleyerek, kim bilir daha kimler arasında, kim bilir ne kadar zaman, kaç saat bekleyecekti!

Geçen seferki kasideyi hiç de medihkâr ve tazimkâr bulmayan paşanın, bu yeni kasidesine cevap olarak hakareti kâfi görmesi de imkân haricinde değildi.

Henüz İstanbul seması bulutlarla kaplı, rüzgârları soğuk ve keskindi. Fakat bilinmez nasıl bir şey baharın gelmiş olduğunu anlatıyor, keşfettiriyordu. Rüzgârda mı, havada mı, ağaçların çıplak dallarında mı, toprakta mı, her halde bir yerde ve her şey vardı ki, artık baharın gelip yetişmiş bulunduğunu ve birdenbire meydana çıkarak eskimiş bir dünyaya sanki birinci baharın tazeliğini ve saflığını vereceğini anlatıyordu. Her tarafa süzülüp giren ve henüz hiçbir yerde göze görünmeyen ve gözle sezilmeyen bu bahar, çok güzel ve taze bir şeydi. Kalp sevgi ile bütün dolmuş olduğu halde, lisânın bunu henüz kendi kendine bile ikrar etmediği o leziz tereddüt ve şüphe anları kadar güzel, bâkir ve mestedici bir şeydi. Kaç gündür terkedemediği yatağında Necmi Efendi gözlerini açtığı zaman, âdeta tamamen iyileştiğini hissetti. Kasideyi yazmak arzusunu kendi kendine, hariçten hiçbir ihtar görmeden duydu. Zihninde garip bir açıklık, ruhunda taptaze bir heyecan, ışık vardı. Ve ruhundaki bu taptaze heyecan pek çok endişe ve ıstırapı silip götürüyor, vücuda getirilecek bahar kasidesi yazılırken düşünülmesi icap eden tekmil hazin ve isyan ettirici mecburiyetleri de hep unutturuyordu. Hatice Gülfam'ın bedestanda bir yüzük satmış olmaktan çatılmış suratı, mürtekip ve liyakatsiz bir sadrazama uzun ikbal seneleri dilenmek lüzumu, her sene baharının onu mülk ve milletin başında bir belâ olarak bulmasına dua etmekteki günah, onun galiz zevkler için kurdurduğu Emirgân Köşkü'nü Allah'ın cennetine benzetmek zarureti, bunların hepsi hatırından çıkmıştı. Necmi Efendi ancak bir bahar kasidesi yazıyordu. İnsanların yalan söylemedikleri, hile işlemedikleri ve günaha girmedikleri bir memlekette, çirkinlik olmayan, hırsızlık bulunmayan, cürüm ve ceza bilinmeyen bir memlekete, ayak öpülmeyen ve ayak öptürülmeyen bir memlekete ait baharı tasvir ediyordu.

Şimdi kalemi bir kuş tüyü kadar hafif olmuştu. Mürekkebinden her rengin tılsımları dökülüyor, bulup kullandığı sözlerde her sesin akisleri duyuluyordu. Bahar bin bir kokusu ile, taze rüzgârları, taze ışıkları, taze yağmurları ile kasidesinde baştan başa yaşıyordu. Bu kasidede ne Abdülkadir Hulûsi Paşa, ne onun dört elle sımsıkı sarıldığı mansıp, ne de belki arsasını zapt ederek, malzemesini gasp ederek ve işçi hakkını vermeyerek yaptırdığı o köşk vardı.

Bu bir bahar kasidesi, bu baharın kasidesi idi.

Hatice Gülfam birkaç kere yüksek hotozlu başını kapıdan içeri sokmuş, fakat her seferinde kendisini tamamen yazıya vermiş görerek çekilip gitmişti: ilham perisinin kırk yılda bir ziyaretine mazhar olan bir şairi yalnız bırakmak lâzımdır, diye düşünmüş olacaktı.

Necmi Efendi'nin elindeki kâğıtlar beyitle doldukça ruhu hafifliyor, başı hafifliyor, yorgun ve hasta varlığındaki ıstırapları hiç hissetmiyordu. Ve şakakları atıyor, hafifçe gözleri kararıyor, sanki damarlarındaki kan ağır ağır boşalıp gidiyordu. Yazdı, yazdı. Yakuttan, zümrütten, elmastan ve inciden nihayetsiz bir zincir gibi, kelimeler, fikirler, teşbihler ve tasvirler birbirlerini velyederek ruhundan ve beyninden mütemadiyen kalemine ve kağıda iniyorlardı. Yazdı... durmadan yazdı. Tabiatın halk ettiği mevsimler gibi ömrü ancak iki üç aydan ibaret bir bahar değil, kokuları ebediyen baş döndüren, renkleri ebediyen mesteden ve rüzgârlarının ilâhî yelpazeleri insanı müebbeden okşayan ilâhî bir bahar yaratmıştı. Ve ne kadar yorulduğunu, artık bir daha hiç geçmeyecek bir yorgunlukla bitâp düştüğünü ancak o zaman anladı. Eli kâğıtlarından ayrıldı, kalemi yanına bıraktı ve başı yastıklara düştü. Biraz evvel kendi kalkarken yarı açtığı pencerenin kafeslerinden gelen rüzgâr, ona yeni bir baharın ilk kokularını getiriyor, sonra da, yere eğiliyor, yaprakları dağılmış kasidenin satırlarına buseler bırakıyordu.

Şair Necmi Efendi uyudu.

Hatice Gülfam içeriye son girişinde kâğıtların yerde serilmiş olduğunu ve kocasının artık uyuduğunu gördü. Onun hâline dikkat bile etmeden derhal bu yerdeki kâğıtları aldı, okumağa başladı. Kızının tahsiline Kazasker Hayrullah Efendi çok ihtimam göstermiş, kendisine değme erkeğin görmediği bir tahsil verdirmişti. Elindeki bu bahar kasidesinin bütün güzelliğini Hatice Gülfam'ın hissetmemesine imkân yoktu. Tasvirlerin ve teşbihlerin nefâset ve ihtişamıyla âdeta büyülenmiş, kadın sonuna kadar okudu, ve ancak o zaman farkına vardı ki, bunda sadrazama hiçbir dua yoktur, Emirgân'daki kasra dair hiçbir tasvir ve senâ yoktur, câize istemeği, câize almağı temin edecek tek bir beyit, tek söz mevcut değildir. O zaman, gözlerinde tehevür kıvılcımları birden tutuşarak, Gülfam elindeki kâğıtları yataкта yatan vücuda, yastıkların ortasında gömülü duran başa uzattı:

“Efendi, kastın beni deli etmek midir? Abdülkadir Hulûsi Paşa'nın ismini bile yazmamışsın!” diye bağırdı.

Fakat sonra, hayret ve dehşetten gözleri büyümüş, elleri fena bir rüyayı itmek ister gibi ilerde, “A!.. A!..” diyerek iki adım geri çekildi ve ağlamağa başladı.

Senelerin senelere değil, asırların asırlara devredecekleri bu ilâhî kasidesini yazar yazmaz Necmi Efendi uykuya, ebedî uykusuna dalmıştı. Yarı açık pencerelerin kafeslerinden bahar ona ilk kokularını ve serin rüzgârlarını gönderiyor, bunları minnettarâne ikram ediyordu.

Haziran 1931, Ankara

(copied from Nahid Sırrı Örik, *San'atkarlar: Bütün Hikayeleri I*, ed. Kayahan Özgül ve Vahide Bilgi, İstanbul: Oğlak Yayınları, 1996)

